

Eric Hees van CLM: 'Op modern melkveebedrijf zijn schakels in de kringloop te veel losgekoppeld'

Kringlopen in kaart

Het Centrum voor Landbouw en Milieu bekijkt de haalbaarheid van een certificering voor kringlopen op melkveebedrijven. 'Dat betaalt zich voor de veehouder mogelijk uit in een hogere melkprijs', aldus onderzoeker bij het CLM Eric Hees.

tekst **Jorieke van Cappellen**

Er is een nieuw certificaat in de maak voor melkveebedrijven die duurzaam melk produceren. Met het zogeheten kringloopcertificaat kan een melkveehouder aantonen dat hij of zij bewust omgaat met kringlopen op zijn bedrijf. Aanleiding voor het onderzoek naar een kringloopcertificaat is de toenemende aandacht vanuit de samenleving en de politiek voor een duurzamere landbouw. 'Op nationaal en op Europees niveau komt het begrip kringlopen steeds vaker ter sprake', vertelt onderzoeker Eric Hees. Vanuit het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) is Eric Hees nauw betrokken bij het onderzoek naar de haalbaarheid van kringloopcertificering op melkveebedrijven. 'De politiek pleitte enkele jaren geleden al voor meer aandacht voor bedrijven die uitgaan van het kringloopdenken. Sterker nog, bedrijven die verantwoord omgaan met kringlopen zouden daarvoor een waardering moeten krijgen.'

Daarvoor was wel een eenduidige bepaling van het begrip 'kringloopmelkveehouderij' nodig. In opdracht van het toenmalige ministerie van LNV en VROM stelde het CLM, samen met onderzoekscentrum WUR-PRI van Wageningen Universiteit, agrarisch adviesbureau Boerenverstand en de Vereniging voor Behoud van Boer en Milieu (VBBM) een duidelijke omschrijving op. Vervolgens ging het onderzoek verder naar de mogelijkheden van het certificeren van kringlopen op melkveebedrijven.

Te veel losse schakels

Op een melkveebedrijf zijn verschillende kringlopen, onder meer van de mineralen stikstof, fosfor en kalium, maar ook van koolstof, dieren en energie (zon, gas, elektriciteit). 'Mineralen, koolstof en energie worden omgezet in melk, vlees en mest', vertelt Hees. 'De mest wordt vervolgens gebruikt voor de voeding van gewassen voor de voerproductie.'

Eric Hees: 'Veehouder is schakels in de keten steeds minder als één geheel gaan zien'

De kringloop van stoffen op een bedrijf kan per definitie nooit volledig gesloten zijn. Melk en vee worden afgevoerd, maar ook lekken mineralen weg naar het milieu. Om de afvoer te compenseren, worden vooral (kunst)meststoffen en voer aangekocht. Dat legt een zwaar beslag op de steeds schaarser wordende hulpbronnen. 'In de moderne melkveehouderij hebben we allerlei schakels in de kringloop losgekoppeld en individueel verder verbeterd. Externe partijen, die zich doorgaans op één schakel richten, bijvoorbeeld voer of vee, krijgen daardoor ook steeds meer invloed op het boerenbedrijf', schetst Hees. 'Het gevolg is dat de veehouder de schakels in de keten steeds minder als één geheel is gaan zien. Daardoor pakken we problemen in de keten op een eenzijdige manier aan.'

Ammoniakemissie uit voer

Als voorbeeld van een eenzijdige probleemaanpak noemt Eric Hees de voeradviseur. 'Die kan een perfect rantsoen uitkienen voor een maximale productie, maar hij denkt niet direct aan de ammoniakemissie die zijn voer veroorzaakt of de energie die ervoor nodig is om het

Kringloopcertificaat getest in de praktijk

De onderzoekers van het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) schatten dat ongeveer 60 procent van de Nederlandse melkveehouders aan de voorwaarden voldoet voor deelname aan de kringloopcertificering. Onderzoeker Eric Hees toetste ruim zeshonderd Nederlandse melkveebedrijven aan de hand van opgestelde kringloopindicatoren en normen

van een eerste concept van het kringloopcertificaat. 'Van de zeshonderd getoetste bedrijven zou nu ongeveer vijftien procent daadwerkelijk al een kringloopcertificaat kunnen krijgen', zegt Hees. Binnenkort volgen gesprekken met de overheid en het bedrijfsleven over de toepassing van het kringloopcertificaat. 'We kunnen dan aan de slag met de prakti-

voer te produceren.' Het mestvraagstuk is volgens Hees ook een goed voorbeeld. 'Om de ammoniakuitstoot te beperken werken we de mest direct in de grond. Daarmee veroorzaken we een nieuw probleem, namelijk een snellere uitspoeling van mineralen naar het grondwater. Bij kringloopmelkveehouderij denken we juist wel aan het grotere geheel. Deze denkwijze wint steeds meer terrein.'

Vergunning om boer te blijven

Zitten melkveehouders wel te wachten op een certificaat? Hees denkt van wel, want het kan de melkveehouder ook veel opleveren. 'Bij kringloopmelkveehouderij streef je als boer naar een zo efficiënt mogelijk gebruik van productiemiddelen op het bedrijf zodat de verliezen minimaal zijn', legt Hees uit. 'De manier waarop een veehouder dat invult kan heel verschillend zijn. Zo zijn er melkveehouders die eigen graan verbouwen om minder krachtvoer aan te hoeven kopen. Andere boeren zweren bij een koeienras dat met soberder voer prima melk kan produceren.' Het kringloopcertificaat moet het bewijs worden waarmee een melkveehouder kan aantonen dat hij daadwerkelijk op een duurzame manier zijn bedrijf runt.

Volgens Hees kan dat een uitkomst zijn voor melkveehouders in de buurt van kwetsbare agrarische gebieden, zoals de Natura 2000-gebieden. 'In dat kader onderzochten we voor de provincies Drenthe en Utrecht of het bezit van een kringloopcertificaat een voorwaarde kan zijn voor het verlenen van vergunningen om op die plek boer te blijven of uit te breiden.' Hees ziet met kringlooplandbouw extra kansen voor het verhogen van het rendement op het melkveebedrijf. 'Je werkt aan een optimale ruwvoerproductie, aan minder krachtvoer en aan minder gebruik van hulpbronnen als medicijnen en kunstmest. Op de lange termijn drukt dat de kosten.'

Weidegang voorwaarde

Eric Hees sluit niet uit dat ook zuivelondernemingen interesse hebben in het kringloopcertificaat en steeds vaker bereid zijn om extra te betalen voor duurzaam geproduceerde melk. 'Een mooi voorbeeld is Cono Kaasmakers. Zij introduceerden onlangs een variant van het kringloopcertificaat, het Kringloop-Kompas. Het Kringloop-Kompas laat zien hoe goed een Cono-melkveehouder het doet ten opzichte van collega-melkveehouders. De deelnemers aan het project

ontvangen een iets hogere melkprijs.' De wens van de onderzoekers is om in het certificaat de kringlopen op het bedrijf zo breed mogelijk in kaart te brengen. Hees beaamt dat dit geen sinecure is, zeker omdat per gebied de eisen kunnen verschillen. 'De kringlopen van stikstof en fosfor zijn dankzij de kennis uit het voormalige Minas-systeem vrij goed in kaart te brengen. Voor de onderbouwing van energie- en koolstofkringlopen is meer onderzoek nodig.' Het certificaat stelt de norm, maar schrijft niet voor hoe een melkveehouder die moet bereiken. Wel zijn er enkele voorwaarden opgesteld waaraan potentiële deelnemers volgens de onderzoekers sowieso moeten voldoen. Zo mag een melkveebedrijf geen mest afvoeren, omdat er dan per definitie geen sprake meer is van een kringloop en de milieubelasting elders wordt geplaatst. Een andere belangrijke voorwaarde is het toepassen van weidegang. 'Het loskoppelen van koe en bodem past niet in de kringloopgedachte', aldus Hees. 'In het certificaat staat de bodem centraal, je benut stoffen uit de bodem en daarin komen ook weer stoffen terug. Daarnaast is koeien weiden ook belangrijk voor het imago van duurzaam boeren.'

